Sijaishuoltopaikasta (perhekoti tai lastensuojelulaitos) luvatta poissa olevaa lasta koskevat käytänteet

1. Havainnon tekijänä on sijaishuoltopaikan edustaja

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
1.1 Lapsi on poistumassa luvatta sijaishuoltopaikasta tai sen yhteydessä olevalta piha-alueelta	Lastensuojelululaitoksen johtaja tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi pitää kiinni lapsesta estääkseen lapsen poistumisen. Kiinnipitäminen on mahdollista vain, jos lapsen poistuminen uhkaa lapsen henkeä ja terveyttä. Kiinnipitäminen voi sisältää myös lapsen siirtämisen (lastensuojelulaki 68 a §)	Ei roolia.	Ei roolia.	Ei roolia.
1.2 Lapsi on konkreettisessa ja akuutissa hengen tai terveyden vaarassa	Jos lapsi on konkreettisessa ja akuutissa hengen tai terveyden vaarassa tulee sijaishuoltopaikan ottaa viipymättä yhteyttä hätäkeskukseen hätäilmoituksen tekemiseksi.	Jos tilanne täyttää kadonnutta lasta koskevan poliisin hälytystehtävän kriteerit lapseen kohdistuvan konkreettisen ja akuutin henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran vuoksi hätäkeskus välittää tehtävän poliisille.	Sosiaalitoimi vastaanottaa tiedon ja kirjaa sen.	Lapsen etsiminen on poliisitehtävä, jos lapsi on konkreettisessa ja akuutissa henkeä tai terveyttä uhkaavassa vaarassa. Lapsen luvattomasta poissaolosta on ilmoitettava hätäkeskukseen, joka välittää tehtävän poliisille. Ilmoitukseen on sisällytettävä tiedot, joiden perusteella lapsen katsotaan olevan konkreettisessa ja akuutissa henkeä tai terveyttä uhkaavassa vaarassa.

Sosiaali- ja terveysministeriö
POLIISI POLIISIHALLITUS
112 HÄTÄKESKUSLAITOS NÖDCENTRALSVERKET

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
1.3 **Lapsi poistuu luvatta sijaishuoltopaikasta tai jättää palaamatta sinne tai lapsi on luvallisen poistumisen jälkeen matkalla paikkaan tai on paikassa, josta ei ole sovittu**	Sijaishuoltopaikka on viipymättä yhteydessä sijoittajahyvinvointialueen sosiaalitoimeen (virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys) ja alkaa aktiivisesti etsiä lasta. Lapsen etsintä on aloitettava viipymättä (lastensuojelulaki 69 a 1 mom.). Perhehoitoon sijoitetun lapsen etsinnässä ja tavoittelussa päävastuullisena toimijana on lapsen sijaishuollosta vastuussa oleva viranomainen. Perhehoitajan on kuitenkin viipymättä ilmoitettava lapsen luvattomasta poissaolosta sijoittajahyvinvointialueen sosiaalitoimeen (lastensuojelulaki 69 d §:n 1 mom.). Perhehoitajalla ei ole velvoitetta lähteä etsimään lasta, mutta voi sen tehdä perhekodin tilanteen sen niin salliessa. Lapsen etsintää ei saa toteuttaa ostopalveluna (lastensuojelulaki 69 a §:n 4 mom.).	Ei roolia, ellei tilanne täytä kadonnutta lasta koskevan poliisin hälytystehtävän kriteereitä lapseen kohdistuvan konkreettisen ja akuutin henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran vuoksi.	Sosiaalitoimi vastaanottaa tiedon sijaishuoltopaikasta luvatta poistuneesta tai sinne palaamatta jääneestä lapsesta ja kirjaa asian. Sosiaalitoimi arvioi tilanteen yhdessä sijaishuoltopaikan kanssa ja tekee yhteisen suunnitelman siitä, miten lasta etsitään, minkä jälkeen se ryhtyy viipymättä tarvittaviin toimenpiteisiin lapsen etsimiseksi ja palauttamiseksi tehdyn tilanne- ja riskiarvion pohjalta.	Ei roolia, jos perustilanteena on lapsen luvaton poissaolo.
1.4 **Sijaishuoltopaikasta luvatta poissaolevan lapsen liittymän tai päätelaitteen sijainnin paikannus lastensuojelulain 69 a § 2 mom. perusteella**	ks. kohta 1.3	Hätäkeskus vastaanottaa paikannuspyynnön.	Sijoittajahyvinvointialueen toimivaltainen viranhaltija pyytää hätäkeskukselta lapsen käyttämän liittymän tai päätelaitteen sijaintitiedot ja tiedot liittymän tunnisteesta, jos viranhaltijan perustellun käsityksen mukaan lapsi on vakavassa vaarassa päihteidenkäytön, muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muun niihin rinnastettavan käyttäytymisen vuoksi tai hänellä on riski joutua rikoksen kohteeksi. Viranhaltijan tulee kirjata paikannuspyyntö ja sen perustelut lapsen asiakasasiakirjoihin (lastensuojelulaki 69 a § 2 mom.).	Ei roolia.

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
1.5 Sijaishuoltopaikasta luvatta poissa olevan lapsen etsintäkuuluttaminen olinpaikan selvittämiseksi	Ei roolia.	Ei roolia.	Sosiaalitoimi pyytää sijoituspaikkakunnan poliisia etsintäkuuluttamaan (olinpaikkailmoitus) sijaishuoltopaikasta luvatta poissaolevan lapsen.	**Lapsen etsintäkuuluttaminen** Poliisi etsintäkuuluttaa sijaishuoltopaikasta luvatta poissaolevan lapsen, kun sosiaalitoimi on sitä pyytänyt (etsintäkuulutuspyyntö). Sosiaalitoimen pyyntö etsintäkuuluttaa lapsi ei ole sama kuin virka-apupyyntö. Etsintäkuulutuspyyntö on poliisille tehty ilmoitus siitä, että sosiaalitoimi haluaa saada kohdistettua etsintäkuulutettavaan lapseen tietyn virkatoimen, joka yksilöidään etsintäkuulutuksessa. Tällaisissa tapauksissa pyydetty virkatoimi on lapsen olinpaikan ilmoittaminen sosiaalitoimelle, jos lapsi tavataan. **Passiivinen etsintä** Poliisi huomioi lapsesta tehdyn etsintäkuulutuksen toiminnassaan. Poliisin etsintä on passiivista etsintää. Poliisi ei siis etsi lasta aktiivisesti, mutta ilmoittaa sosiaalitoimelle, jos hänet tavataan muun poliisitoiminnan yhteydessä. **Poliisissa tehtävät merkinnät** Poliisille tehty ilmoitus sijaishuoltopaikasta luvatta poissa olevasta lapsesta edellyttää poliisissa toimenpiteitä. Näistä yleisin on poliisin tietojärjestelmään kirjattava ilmoitus ja siihen liitetty etsintäkuulutus (olinpaikkaetsintäkuulutus). Olinpaikkaetsintäkuulutuksessa pyydetään ottamaan yhteyttä toimivaltaiseen viranomaiseen (sosiaalitoimi), jos lapsi tavataan poliisitoiminnan yhteydessä.

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
1.6 Luvatta poissa olevan lapsen olinpaikasta saadaan tieto tai vihje	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta on lastensuojelulain 69 a §:n nojalla ensisijainen toimija lastensuojelulaitoksesta luvatta poistuneen lapsen etsinnässä ja tavoittelussa. Lastensuojelulain 69 a §:n 1 momentin nojalla lapsen palauttaminen pitää sisällään lapsen kiinniottamisen ja kiinniotetun lapsen kuljettamisen. Perhehoitoon sijoitetun lapsen etsinnässä ja tavoittelussa päävastuullisena toimijana on sosiaalitoimi. Lapsen kiinniotosta säädetään 69 b §:ssä ja kiinniotetun lapsen kuljettamisesta 69 c §:ssä.	Jos hätäkeskukseen tulee tieto sijaishuoltopaikasta luvatta poissa olevan lapsen olinpaikasta, hätäkeskus välittää tiedon löytöpaikan sosiaalipäivystykseen, josta tieto menee tarvittaessa (virka-aikana) lapsen sijoittajahyvinvointialueen sosiaalitoimeen.	Lapsen löytöpaikan tai oletetun oleskelu-paikkakunnan sosiaaliviranomainen on toissijainen toimija lastensuojelulaitoksesta luvatta poissa olevan lapsen etsinnässä ja tavoittelussa. Lastensuojelulain 69 a §:n 1 momentin nojalla lapsen palauttaminen pitää sisällään lapsen kiinniottamisen ja kiinniotetun lapsen kuljettamisen. Perhehoitoon sijoitetun lapsen etsinnässä ja tavoittelussa sosiaalitoimi on kuitenkin päävastuullinen toimija. Tavoittelutoimet eivät edellytä eri hyvinvointialueiden sosiaaliviranomaisten välisiä virka-apupyyntöjä. Lapsen huolenpidosta ks. kohta 1.10. Lapsen kiinniotosta säädetään 69 b §:ssä ja kiinnipitotoimivaltuuksista pykälän 3 momentissa. Kiinniotetun lapsen kuljettamisesta säädetään 69 c §:ssä.	Ei roolia.

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
1.7 Virka apupyyntö poliisille lapsen palauttamiseksi	Lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi lastensuojelulain 69 e §:n 2 momentin nojalla tehdä löytöpaikkakunnan poliisilaitokselle virka-apupyynnön sosiaalihuollon viranomaisen lukuun lastensuojelulain 69 b §:n 3 momentissa tarkoitetussa kiinniottotilanteessa, 69 b §:n 4 momentissa tarkoitetun henkilöntarkastuksen toimittamisessa ja aineiden ja esineiden poisottamisessa, 69 c §:n 2 momentissa tarkoitetun henkilöntarkastuksen toimittamisessa ja aineiden ja esineiden poisottamisessa sekä 69 c §:n 2 momentin tarkoittamassa kiinniotetun lapsen kuljettamisessa, kun virka-avun perusteena oleva toimenpide estyy. Toimenpide estyy, jos toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö virka-avun perusteena olevia toimenpiteitä suorittaessaan arvioi, että lapsen käyttäytyminen tai olosuhteet muutoin aiheuttavat merkittävän riskin lapsen tai lapsen palauttamiseen osallistuvan taikka muun henkilön turvallisuuden vaarantumiselle (lastensuojelulaki 69 e 3 mom.). Virka-apupyyntö tehdään, kun lapsikohtaisen riskiarvioinnin perusteella on todennäköistä, että lapsi on vaaraksi itselleen tai muille ja vastustaa sijaishuoltopaikkaan palaamista. Riskiarviointi tulee sisällyttää virka-apupyynnön perusteluihin.	Ei roolia.	Toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla on oikeus saada virka-apua, jos virka-avun perusteena oleva toimenpide estyy. (Lastensuojelulaki 69 e §:n 3 mom.) Löytöpaikkakunnan sosiaalitoimi tekee virka-apupyynnön löytöpaikkakunnan poliisilaitokselle. Virka-apupyyntö tehdään siinä vaiheessa, kun lapsikohtaisen riskiarvioinnin perusteella on todennäköistä, että lapsi on vaaraksi itselleen tai muille ja vastustaa sijaishuoltopaikkaan palaamista. Mainittu riskiarviointi on sisällytettävä virka-apupyynnön perusteluihin. Jos kyseessä on lastensuojelulaitoksesta luvatta poissa oleva lapsi, sosiaalihuollon viranomaisen ei tarvitse olla fyysisesti paikalla lapsen löytöpaikassa, jos lastensuojelulaitoksesta on henkilökuntaa paikalla ja poliisi on antanut virka-avusta myönteisen päätöksen. Lastensuojelulain 69 a §:n 4 momentin nojalla lapsen etsinnän ja palauttamisen saa toteuttaa vain laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö tai toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija. Laitoksen ja lapsen sijaishuollosta vastuussa olevan viranomaisen tulee lapsen olinpaikan selvittyä sopia yhteistyössä lapsen kuljettamisesta takaisin laitokseen, ellei lapsi palaa laitokseen vapaaehtoisesti. (ks. kohta 1.11) Jos kyseessä on perhekodista luvatta poissa oleva lapsi, löytöpaikkakunnan sosiaalitoimen edustajan on oltava fyysisesti paikalla, jotta poliisi voi antaa virka-apua, sillä perusteella, että virka-apua pyytävää viranomaista estetään suorittamasta virkatehtäviään.	**Virka avun peruste** Sosiaalitoimella on oikeus saada poliisilta tarpeellista virka-apua laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi (laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista [812/2000] 22 § ja poliisilaki [872/2011] 9 luku 1 § 1 momentti). Lastensuojelulain 69 e §:n 2 momentin mukaan sosiaalihuollon viranomaisen lukuun virka-apupyynnön 69 a §:n 1 momentissa tarkoitetun lapsen kiinniotossa ja kiinniotetun lapsen kuljettamisessa voi tehdä myös lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. **Virka avun tarkoitus** Sosiaalitoimi tai lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi pyytää virka-apua poliisilta, jos häntä estetään suorittamasta lastensuojelutehtäväänsä (lastensuojelulain 69 e §:n 3 mom.) ja esteen poistaminen edellyttää poliisin toimivaltuuksien käyttämistä. Poliisilta voi pyytää virka-apua myös silloin, kun on perusteltu syy olettaa, että lastensuojelutehtävän suorittaminen tullaan estämään. **Virka avun pyytäminen** Sosiaalitoimi tai lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö lähettää kirjallisen virka-apupyynnön löytöpaikkakunnan poliisin tilanne- tai johtokeskukseen. Kiireellisessä tilanteessa virka-apupyyntö voidaan tehdä suullisesti, mutta silloin se on vahvistettava myöhemmin kirjallisesti. Virka-apupyynnössä on ilmoitettava perusteet virka-avun pyytämiselle ja virka-avun pyytäjän tiedot. Virka-apupyyntö voidaan esittää samalla kertaa, kun sosiaalitoimi tekee poliisille etsintäkuulutuspyynnön (ks. kohta 1.2), jos sosiaalitoimella on jo tuolloin tiedossa, että poliisin virka-apu on tarpeen lastensuojelutehtävän suorittamiseksi. Asiassa tehdyn virka-apupäätöksen tiedot tallennetaan etsintäkuulutukseen. **Virka apupyynnön selvittäminen** Poliisi ratkaisee virka-apupyynnön pyynnössä olevien tietojen perusteella. Poliisi voi pyytää virka-avun pyytäjältä lisäselvitystä tai täydennystä, jos pyyntö on epäselvä tai siinä ei ole riittävästi tietoja päätöksen tekemiseksi. Virka-apupyyntöön sisällytettävä riskiarviointi tai muu perustelu auttaa poliisia saamaan kokonaiskuvan virka-avun kohteena olevan lapsen tilanteesta. **Virka-apupäätöksen tekeminen ja tiedoksianto** Virka-apuasian selvittämisen jälkeen poliisi tekee asiassa virka-apupäätöksen. Poliisin tekemä päätös voi olla joko myönteinen tai kielteinen. Poliisi tekee kielteisen päätöksen silloin, kun virka-apupyyntö on ilmeisen lainvastainen. Virka-apupäätös annetaan tiedoksi sosiaalitoimelle pääsääntöisesti sähköpostitse. Kiireellisessä tilanteessa poliisi voi antaa päätöksen tiedoksi myös suullisesti. Tällöin kirjallinen päätös toimitetaan myöhemmin sähköpostitse tai postitse.

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
1.8 Virka-apupyyntö poliisille asuntoon tai muuhun olinpaikkaan pääsemiseksi lastensuojelulain 69 b §:n 2 mom. perusteella	Lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö toimittaa löytöpaikkakunnan sosiaalitoimelle tiedot lapsesta ja tilanteesta. Lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä ei ole toimivaltaa mennä asuntoon tai muuhun olinpaikkaan.	Ei roolia.	Toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla on oikeus saada virka-apua, jos virka-avun perusteena oleva toimenpide estyy. (Lastensuojelulaki 69 e §:n 3 mom.) Löytöpaikkakunnan sosiaalitoimi tekee virka-apupyynnön löytöpaikkakunnan poliisilaitokselle siinä vaiheessa, jos toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan perustellun käsityksen mukaan lapsi on asunnossa tai muussa olinpaikassa, johon ei yhteistyössä voida päästä, ja pääsy asuntoon tai muuhun olinpaikkaan on välttämätöntä lapsen terveyden tai kehityksen tai turvallisuuden vaarantumisen estämiseksi. (Lastensuojelulaki 69 b §:n 2 mom.) Jos kyseessä on lastensuojelulaitoksesta luvatta poissa oleva lapsi, sosiaalihuollon viranomaisen ei tarvitse olla fyysisesti paikalla lapsen löytöpaikassa, jos lastensuojelulaitoksesta on henkilökuntaa paikalla ja poliisi on antanut virka-avusta myönteisen päätöksen. Jos kyseessä on perhekodista luvatta poissa oleva lapsi, löytöpaikkakunnan sosiaalitoimen edustajan on oltava fyysisesti paikalla, jotta poliisi voi antaa virka-apua, sillä perusteella, että virka-apua pyytävää viranomaista estetään suorittamasta virkatehtäviään.	ks. kohta 1.7

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
1.9 Virka aputehtävän laatiminen	Ei roolia.	Hätäkeskus vastaanottaa poliisin ERICA-tietojärjestelmään tekemän virka-aputehtävän ja välittää tehtävän poliisipartiolle. Jos virka-apua pyytävä taho ei itse kykene olemaan yhteydessä virka-apua antavaan tahoon, hätäkeskus välittää virka-apuun liittyvän yhteydenottopyynnön toimivaltaisen viranomaisen käsiteltäväksi.	Ei roolia.	Poliisi laatii myönteisen virka-apupäätöksen perusteella virka-aputehtävän hätäkeskustietojärjestelmään. Poliisi siirtää tehtävän hätäkeskukseen, joka välittää sen vapaana olevalle poliisipartiolle.
1.10 Lapsen huolenpidosta vastaaminen	Lastensuojelulaitos aloittaa kuljetukseen liittyvät järjestelyt yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa (lastensuojelulaki 69 c §).	Ei roolia.	Lapsen huolenpidosta vastaa sen hyvinvointialueen sosiaaliviranomainen, jonka alueelta lapsi on tavoitettu (löytöpaikkakunnan sosiaalitoimi), kunnes kuljetus sijaishuoltopaikkaan on järjestetty. Toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija ja lapsen oleskelupaikan hyvinvointialueen toimivaltainen viranhaltija sopii yhteistyössä sijaishuoltopaikan, jossa lapsi odottaa kuljetusta. Väliaikaisesta huolenpidosta sijaishuoltopaikassa ei tehdä sijaishuollon muutospäätöstä. Sijoittajahyvinvointialueen sosiaalitoimi voi sopia lastensuojelulaitoksen tai perhekodin kanssa lapsen kuljettamisesta. (Lapsen huolenpitoon liittyen on huomioitava sosiaalihuoltolain 12 §, lastensuojelulain 16 §.)	Ei roolia.

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
1.11 **Lapsen kuljetus sijaishuoltopaikkaan**	Lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö hoitaa luvatta poissa olevan lapsen kuljetuksen yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa, ellei lapsi palaa vapaaehtoisesti. (Lastensuojelulaki 69 c §) Lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluva henkilö saa tehdä lapselle 66 §:ssä säädetyin edellytyksin ja tavoin henkilöntarkastuksen käytettävässä kulkuvälineessä tai sen välittömässä läheisyydessä kuljetuksen turvallisuuden varmistamiseksi. Henkilöntarkastuksen tehnyt henkilö saa ottaa lapselta pois kuljetuksen ajaksi hänen hallussa olevat 4 b §:ssä tarkoitetut aineet ja esineet. Henkilöntarkastuksen ja aineiden ja esineiden poisottamiseksi on oikeus käyttää välttämättömiä voimakeinoja. Voimakeinojen käyttöön sovelletaan 68 §:n 2–6 momentissa säädettyä. Poliisin virka-avusta henkilöntarkastuksen toimittamiseksi sekä aineiden ja esineiden poisottamiseksi sekä lapsen kuljetuksen turvaamiseksi on säädetty 69 e §:n 2 ja 3 momentissa.	Ei roolia.	Sijoittajahyvinvointialueen sosiaalihuollon viranomainen vastaa luvatta poissa olevan lapsen kuljettamisen järjestämisestä yhteistyössä sijaishuoltopaikan kanssa. Sosiaalihuollon toimivaltainen viranhaltija saa tehdä lapselle henkilöntarkastuksen ja ottaa lapselta pois kuljetuksen ajaksi 4 b §:ssä tarkoitetut aineet ja esineet sekä käyttää tarvittaessa välttämättömiä voimakeinoja (ks. sijaishuoltopaikan sarake). Poliisin virka-avusta henkilöntarkastuksen toimittamiseksi sekä aineiden ja esineiden poisottamiseksi ja kuljetuksen turvaamiseksi on säädetty sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 22 §:ssä.	Ks. kohta 1.7.

2. Lapsen olinpaikka on tiedossa ja hänet on mahdollisesti tavattu, mutta havainnon tekijänä on esimerkiksi hänen vanhempansa tai mikä tahansa muu taho kuin sijaishuoltopaikka, sosiaalitoimi tai poliisi

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
2.1 Vanhempi tai jokin muu taho tietää lapsen olinpaikan ja ilmoittaa siitä hätäkeskukseen, koska lapsi ei lähde vapaaehtoisesti takaisin sijaishuoltopaikkaan	Ei roolia.	Hätäkeskus välittää tehtävän löytöpaikkakunnan sosiaalitoimelle.	Löytöpaikkakunnan sosiaalitoimi vastaanottaa hätäkeskuksen välittämän tehtävän löytyneestä lapsesta ja käynnistää tarvittavat toimet lapsen palauttamiseksi sijaishuoltopaikkaan (ks. kohta 2.2). Sosiaalitoimi vastaa viranomaisen sisäisestä tiedonkulusta, mihin sisältyy ilmoitus sijaishuoltopaikkaan.	Ei roolia.
2.2 Hätäkeskus ilmoittaa löytyneestä lapsesta sosiaalitoimelle	Sijaishuoltopaikka saa sosiaalitoimelta tiedon löytyneestä lapsesta. Sijaishuoltopaikka auttaa sosiaalitointa tilannekohtaisen arvion tekemisessä. Ks. sosiaalitoimen sarake.	Kts. kohta 2.1	Löytöpaikkakunnan sosiaalitoimi vastaanottaa hätäkeskuksen välittämän tehtävän löytyneestä lapsesta. Sosiaalitoimi välittää tiedon löytyneestä lapsesta lapsen sijaishuoltopaikkaan. Löytöpaikkakunnan sosiaalitoimi ja sijoittajahyvinvointialueen sosiaalitoimi tekevät tilannekohtaisen arvion yhdessä sijaishuoltopaikan kanssa ja päättävät, meneekö löytöpaikalle sosiaalitoimi, sijaishuoltopaikka vai molemmat. Sosiaalitoimi voi sopia lastensuojelulain 69 c §:n ensimmäisen momentin nojalla lapsen kuljettamisesta sijaishuollosta vastaavan laitoksen kanssa ilman, että sosiaalitoimen tarvitsee lähteä paikan päälle.	Ei roolia.

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
2.3 **Lastensuojelulaitos tai sosiaalitoimi pyytää poliisilta virka apua, koska sitä estetään suorittamasta lasten-suojelutehtäväänsä**	Ks. kohta 1.7	Jos virka-apua pyytävä taho ei itse kykene olemaan yhteydessä virka-apua antavaan tahoon, hätäkeskus välittää virka-apuun liittyvän yhteydenottopyynnön toimivaltaisen viranomaisen käsiteltäväksi.	Löytöpaikkakunnan sosiaalitoimi tekee virka-apupyynnön löytöpaikkakunnan poliisilaitokselle, jos sitä estetään suorittamasta virkatehtäväänsä tai sillä on perusteltu syy olettaa, että virkatehtävän suorittaminen tullaan estämään. Kiireellisissä tilanteissa virka-apupyyntö voidaan tehdä suullisesti, mutta silloin se on ilman aiheetonta viivytystä vahvistettava jälkikäteen kirjallisesti. Ks. myös kohta 1.7.	**Virka-avun peruste** Sosiaalitoimella on oikeus saada poliisilta tarpeellista virka-apua laissa säädettyjen tehtäviensä suosittamiseksi (laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22 § ja poliisilaki 9 luku 1 § 1 momentti). Lastensuojelulain 69 e §:n 2 momentin mukaan sosiaalihuollon viranomaisen lukuun virka-apupyynnön 69 a §:n 1 momentissa tarkoitetun lapsen kiinniotossa ja kiinniotetun lapsen kuljettamisessa voi tehdä myös lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. **Virka-avun tarkoitus** Sosiaalitoimi tai lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi pyytää virka-apua poliisilta. jos häntä estetään suorittamasta lastensuojelutehtäväänsä ja esteen poistaminen edellyttää poliisin toimivaltuuksien käyttämistä. Poliisilta voi pyytää virka-apua myös silloin, kun on perusteltu syy olettaa, että lastensuojelutehtävän suorittaminen tullaan estämään. **Virka-avun pyytäminen** Sosiaalitoimi tai lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö lähettää kirjallisen virka-apupyynnön löytöpaikkakunnan poliisin tilanne- tai johtokeskukseen. Kiireellisessä tilanteessa virka-apupyyntö voidaan tehdä suullisesti, mutta silloin se on vahvistettava myöhemmin kirjallisesti-. Virka-apupyynnössä on ilmoitettava perusteet virka-avun pyytämiselle ja virka-avun pyytäjän tiedot. Virka-apupyyntö voidaan esittää samalla kertaa, kun sosiaalitoimi tekee poliisille etsintäkuulutuspyynnön (ks. kohta 1.5), jos sosiaalitoimella on jo tuolloin tiedossa, että poliisin virka-apu on tarpeen lastensuojelutehtävän suorittamiseksi. Asiassa tehdyn virka-apupäätöksen tiedot tallennetaan etsintäkuulutukseen. **Virka-apupyynnön selvittäminen** Poliisi ratkaisee virka-apupyynnön pyynnössä olevien tietojen perusteella. Poliisi voi pyytää virka-avun pyytäjältä lisäselvitystä tai täydennystä, jos pyyntö on epäselvä tai siinä ei ole riittävästi tietoja päätöksen tekemiseksi. Virka-apupyyntöön sisällytettävä riskiarviointi tai muu perustelu auttaa poliisia saamaan kokonaiskuvan virka-avun kohteena olevan lapsen tilanteesta. **Virka-apupäätöksen tekeminen ja tiedoksianto** Virka-apuasian selvittämisen jälkeen poliisi tekee asiassa virka-apupäätöksen. Poliisin tekemä päätös voi olla joko myönteinen tai kielteinen. Poliisi tekee kielteisen päätöksen silloin, kun virka-apupyyntö on ilmeisen lainvastainen. Virka-apupäätös annetaan tiedoksi pääsääntöisesti sähköpostitse. Kiireellisessä tilanteessa poliisi voi antaa päätöksen tiedoksi myös suullisesti. Tällöin kirjallinen päätös toimitetaan myöhemmin sähköpostitse tai postitse.

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
2.4 Poliisin virka-apupäätös	Lastensuojelulaitos vastaanottaa poliisin tekemän virka-apupäätöksen. Perhehoitajalla ei ole roolia.	Hätäkeskus välittää poliisille virka-apupyynnön myönteisen päätöksen mukaisen tehtävän.	Sosiaalitoimi vastaanottaa poliisin tekemän virka-apupäätöksen.	**Virka apupäätöksen tekeminen ja tiedoksianto** Virka-apuasian selvittämisen jälkeen poliisi tekee asiassa virka-apupäätöksen. Poliisin tekemä päätös voi olla joko myönteinen tai kielteinen. Poliisi tekee kielteisen päätöksen silloin, kun virka-apupyyntö on ilmeisen lainvastainen. **Virka apupäätös annetaan tiedoksi sosiaalitoimelle pääsääntöisesti sähköpostitse.** Kiireellisessä tilanteessa poliisi voi antaa päätöksen tiedoksi myös suullisesti. Tällöin kirjallinen päätös toimitetaan myöhemmin sähköpostitse tai postitse. **Virka avun antaminen** Virka-avun antaminen edellyttää, että virka-avun pyytäjää estetään hoitamasta virkatehtäväänsä. Jos toimivaltainen viranomainen tai sen tehtävää lain nojalla toteuttava taho ei ole paikalla, sitä ei voida estää suorittamasta virkatehtäväänsä. Tästä syystä sosiaalitoimen tai lastensuojelulaitoksen työntekijän läsnäolo on edellytys virka-avun antamiselle.
2.5 Lapsen huolenpidosta vastaaminen	Perhekoti tai lastensuojelulaitos voi sopia lapsen kuljettamisesta yhdessä sosiaalitoimen kanssa (ks. kohta 1.11).	Ei roolia.	Lapsen huolenpidosta vastaa sen hyvinvointialueen sosiaaliviranomainen, jonka alueelta lapsi on tavoitettu (löytö- paikkakunnan sosiaalitoimi), kunnes kuljetus sijaishuoltopaikkaan on järjestetty. Toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija ja lapsen oleskelupaikan hyvinvointialueen toimivaltainen viranhaltija sopii yhteistyössä sijaishuoltopaikan, jossa lapsi odottaa kuljetusta. Väliaikaisesta huolenpidosta sijaishuoltopaikassa ei tehdä sijaishuollon muutospäätöstä. Sosiaalitoimi voi sopia lastensuojelulaitoksen tai perhekodin kanssa lapsen kuljettamisesta.	Ei roolia.
2.6 Lapsen kuljetus sijaishuoltopaikkaan	Lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatus-henkilökuntaan kuuluva henkilö voi sopia lapsen kuljettamisesta yhdessä sosiaalitoimen kanssa (ks. kohta 1.11).	Ei roolia.	Sosiaalihuollon viranomainen (*sosiaalitoimi*) vastaa luvatta poissa olevan lapsen kuljetuksen järjestämisestä yhteistyössä sijaishuoltopaikan kanssa.	Ks. kohta 1.7.

3. Lapsi tavoitetaan poliisitoiminnan yhteydessä

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
3.1 **Etsintäkuulutettu lapsi tavoitetaan poliisitoiminnan yhteydessä**	Ei roolia.	Laatii poliisin erillisestä pyynnöstä tehtävän ERICA-tietojärjestelmään, ellei poliisi voi teknisestä tai toiminnallisesta syystä johtuen laatia tehtävää omatoimisesti.	Vastaanottaa poliisin ilmoituksen tavoitetusta lapsesta.	Poliisi ilmoittaa lapsen löytymisestä suoraan löytöpaikkakunnan sosiaalitoimelle. Poliisi laatii oma-aloitteisen tehtävän tai pyytää hätäkeskusta kirjaamaan poliisille lapsen löytymistä koskevan tehtävän hätäkeskustietojärjestelmään.
3.2 **Poliisin tavoittaman lapsen säilöön ottaminen ja hänen huolenpidostaan vastaaminen**	Sijaishuoltopaikka aloittaa kuljetukseen liittyvät järjestelyt yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa.	Ei roolia.	Lapsen huolenpidosta vastaa sen hyvinvointialueen sosiaaliviranomainen, jonka alueelta lapsi on tavoitettu, kunnes kuljetus sijaishuoltopaikkaan on järjestetty. Sosiaalitoimi voi sopia lapsen kuljettamisesta sijaishuoltopaikan kanssa.	**Säilöön ottaminen poliisissa** Henkilön ottaminen säilöön tarkoittaa henkilön ottamista kiinni ja säilyttämistä poliisin säilytystilassa. Poliisilla ei ole toimivaltuutta ottaa lasta säilöön sosiaalitoimen tai lastensuojelulaitoksen työntekijän pyynnöstä. Vain lain perusteella kiinniotettu, pidätetty tai vangittu voidaan ottaa säilytettäväksi poliisin säilytystilaan. **Lapsen läsnäolovelvollisuus** Poliisi voi poliisilain toisen luvun kolmannen pykälän perusteella velvoittaa lapsen olemaan läsnä poliisissa etsintäkuulutuksessa mainittujen toimenpiteiden suorittamisen ajan. Jotta lapsi voidaan velvoittaa olemaan läsnä esimerkiksi poliisiasemalla, hänestä tulee olla poliisin tietojärjestelmään laadittu olinpaikkaetsintäkuulutus ja poliisin on tullut tavoittaa hänet oman toimintansa yhteydessä tai häneen liittyvällä poliisitehtävällä. Olinpaikkaetsintäkuulutuksessa esitetyn pyynnön käsittely edellyttää, että poliisi selvittää lapsen tilanteen. Poliisin tulee tarvittaessa yhdessä sosiaalitoimen ja lastensuojelulaitoksen kanssa selvittää esimerkiksi, millaisesta lapsesta on kyse, onko lapsella taipumuksia väkivaltaiseen tai itsetuhoiseen käyttäytymiseen, käyttääkö lapsi päihteitä ja onko lapsella ollut taipumus joutua tilanteisiin, jossa hänen terveytensä on voinut vaarantua. Poliisi voi velvoittaa lapsen olemaan läsnä näiden asioiden selvittämiseksi. Lapsen läsnäolovelvollisuus poliisissa voi kestää enintään kuusi tuntia. Läsnäolovelvollisuus ei sisällä oikeutta pitää lasta lukitussa tilassa. Lasta ei säilytetä poliisin säilytystilassa, ellei sille ole toimivaltaperustetta.

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
				Kiinniotto ja säilöönottamisperusteet Lapsen säilyttäminen poliisin säilytystilassa edellyttää perustetta ottaa lapsi kiinni. Tällaisia kiinniottoperusteita voivat olla poliisilaissa, pakkokeinolaissa tai esitutkintalaissa säädetyt kiinniotto-oikeudet. Kyse on tällöin lapsen kiinniottamisesta esimerkiksi a) henkilön suojaamiseksi (poliisilaki 2 luku 2 §) b) rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi (poliisilaki 2 luku 10 §) c) rikoksen selvittämiseksi, jos lasta epäillään rikoksesta (pakkokeinolaki 2 luku 1 §). **Poliisitehtävä ja poliisin toimivaltuudet** Poliisi voi ottaa lapsen kiinni hänen suojaamisekseen henkeä, ruumiillista koskemattomuutta, turvallisuutta tai terveyttä välittömästi uhkaavalta vakavalta vaaralta, jos lapsi ei kykene pitämään huolta itsestään eikä vaaraa voida muuten poistaa tai lapsesta huolehtia muilla keinoin (poliisilaki 2 luku 2 §). Poliisi voi ottaa lapsen kiinni rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi, jos lapsen uhkausten tai muun käyttäytymisen perusteella on perusteltua syytä olettaa tai lapsen aikaisemman käyttäytymisen perusteella on todennäköistä, että lapsi syyllistyisi henkeen, terveyteen, vapauteen, kotirauhaan tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen taikka aiheuttaisi huomattavaa häiriötä tai välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle (poliisilaki 2 luku 10 §). Päätöksen poliisin toimivaltuuksien käytöstä tekee tilannetta johtava poliisimies. Päätös perustuu kokonaisarviointiin, jossa poliisi voi tukeutua sosiaalitoimen ja lastensuojelulaitoksen työntekijöiden tietoihin lapsen tilanteesta. Poliisin tulee päätöstä tehdessään huomioida lapsen etu. Poliisi pyrkii luovuttamaan lapsen mahdollisimman pian kiinnioton jälkeen sosiaalitoimelle tai lastensuojelulaitoksen työntekijälle, joka kuljettaa lapsen takaisin sijaishuoltopaikkaan.
3.3 **Lapsen kuljetus sijaishuoltopaikkaan**	Lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatus-henkilökuntaan kuuluva henkilö voi sopia lapsen kuljettamisesta yhdessä sosiaalitoimen kanssa (ks. kohta 1.11).	Ei roolia.	Sosiaalitoimi vastaa luvatta poissa olevan lapsen kuljetuksen järjestämisestä yhteistyössä sijaishuoltopaikan kanssa (lastensuojelulaki 69 c §:n 1 mom.).	Poliisilla ei ole roolia lapsen kuljettamisessa sijaishuoltopaikkaan, ellei poliisilta ole pyydetty virka-apua kuljetuksen turvaamiseksi. Poliisi voi antaa sosiaalitoimelle tai lastensuojelulaitokselle tarpeellista virka-apua muun muassa kuljetusta vastustavan lapsen vastarinnan murtamiseksi ja kuljetuksessa avustamiseksi, jos lapsi vastustaa sosiaalitoimen johdolla tehtävää kuljetusta takaisin sijaishuoltopaikkaan. Jos poliisi on ottanut lapsen kiinni poliisilain perusteella, poliisi voi lapsen säilöönottamisen sijaan luovuttaa lapsen sosiaalitoimelle tai tämän osoittamalle lastensuojelulaitoksen hoito- tai kasvatushenkilökuntaan kuuluvalle. Lapsen luovuttamiseksi poliisi voi kuljettaa lapsen sosiaalitoimen osoittamaan lähimpään paikkaan tai sosiaalihuollon viranhaltijan ja lapsen oleskelupaikan hyvinvointialueen toimivaltaisen viranhaltijan yhteistyössä sopimaan lähimpään mahdolliseen lastensuojelulaitokseen.